

ਬਿਖ ਮਹਿ ਮੀਰਤ

ਜਿਲ੍ਹਾ
ਪਿੰਡ
ਤਹਸੀਲ
ਅਤੇ
ਸ਼ਾਹ
ਸਾਰੇ
ਕਰ

ਹੋਮਲੈ
ਪ੍ਰਤਿ
ਲਿਖ

ਮਾਮਲਾ
ਰਖਕੇ
ਦਿਤੇ
ਨਿਸ਼ਾਨ
ਸਿੱਖੀ
ਇਕ

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਚੀਐ ਬਿਖੁ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ
—ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ.
ਦਾ ਪੰਥ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਜਿਹੜਾ
ਰੋਜ਼ਾਨਾ “ਅਜੀਤ”, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ, ਮਈ, 72 ਦੇ ਦੂਜੇ
ਹਫਤੇ, ਛੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ।

ਮੁਢਲੇ ਸ਼ਬਦ

[ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ, ਐਮ. ਏ, ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ., ਪ੍ਰਧਾਨ,
ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ।]

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਹਰ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੈ । ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਕਾਰਣ ਹਨ । ਸਿਖ ਧਰਮ, ਫਲਸਫਾ, ਮੁਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਖੋਜੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਿਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਸਿਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚਲੇ ਉਤਰਾ ਚੜ੍ਹਾ ਨੂੰ ਘੋਖਵੀਂ, ਪਾਰਖੂ ਤੇ ਸੂਖਮ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪੜਚੋਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਮਰ ਭਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਲੋਚਣਾ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਅਰਪਿਤ ਕਰਣ ਉਪਰੰਤ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਓਟ ਅੰਦਰ, ਸਿਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿਖ ਜਗਤ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨੇਤਾ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਕਿਤਾਬਚਾ, ਪੰਥ ਦੇ ਮੰਡਪ ਉਤੇ ਮਾਨੋ ਢਲਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ।

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ, ਜੋ ਉਦਮ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਬਿਆਨਾਂ, ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਿਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕਤਾ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਰਿਣੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਰੋਆਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਮੁਠੀ ਭਰ ਅਲਮਬਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਦਿਸਣਗੇ ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੇਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਤੇ ਜਮਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੇਦਨਾ, ਵਲਵਲੇ ਤੇ ਰੋਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿਸਾ ਵੀ ਪੰਥ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਮਹਾਰਥੀਆਂ ਤੇ 'ਪੰਥ ਰਤਨਾਂ', ਨੂੰ ਨਹੀਂ ।

ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿਖ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਉਕਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਨਗਾਰਿਆਂ ਤੇ ਢੋਲ ਢਮੱਕਿਆਂ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥ ਦਰਦ ਦੀ ਹੂਕ ਨੂੰ ਸਿਖ ਪਤਰਕਾਰ, ਆਗੂ ਤੇ ਸਿਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਹੰਤ, ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ, ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਉਠਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ “ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟ ਰੀਹਉ ਰੀ” ਵਾਲੀ ਸਚਾਈ ਵਾਂਗ, ਕੁਝ ਕੁ ਪੰਥ ਸੇਵਕ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਜਲਦਾ ਰਖਣ ਲਈ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਪੰਥ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕਢਣ ਹਿਤ, ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ, ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ‘ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ’, ਵਾਂਗ ਸਹੀ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਅਗਲੇਰਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਡੁਬਦੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੰਵਰ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉੱਥਲ ਪਥੱਲ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਘਸਿਆਰੇ, ਬਸਤਾਬਰਦਾਰ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਗ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ ॥

1 ਜੂਨ, ਸੰਨ 1972

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ)
ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਭੂਮਿਕਾ

ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਦੇ ਲਗਭਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੀਤੀਵਾਨ, ਸਰ ਫਜ਼ਲ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਇਕ ਗੁਪਤ ਕਿਤਾਬਚਾ, ਕੇਵਲ ਚੋਣਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ, ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਕਤ ਸਨ :

“ਹਿੰਦੂ ਬੜਾ ਦੂਰਦਰਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਂਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਾਏ ਸੋਚ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਸਿਰ ਉਪਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੌਕੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਰਾਹ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਸਿਖ, ਜਿਤਨਾਂ ਚਿਰ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਨ ਜਾਵੇ, ਨ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਕਿਸੇ ਸੋਚਵਾਨ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ । ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਮਗਜ਼ੇ, ਫੋਕੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ।”

ਅਜ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬੀਤਣ ਉਪ੍ਰਾਂਤ, ਕੀ, ਅਸੀਂ ਸਿਖ, ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰ ਫਜ਼ਲ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਐਵੇਂ ਅੱਤ ਕਥਨੀ ਸੀ ?

ਹੁਣ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਚਰਣ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆ ਪੁੱਜੇ ਹਨ । ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ-ਪਖੀ ਇਨਕਲਾਬ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਘਰਸ਼, ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ, ਅਦਿਸ਼ਟ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ, ਵਿਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਧਰਮੀਆਂ ਤੇ ਅਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਸੰਘਠਤ ਹੋਕੇ ਰਾਜਸੀ ਰੂਪ-ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਕੁਝ ਉਂਗਲਾਂ ਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਤਾਰੀਖੀ ਗੌਰਵ ਦੀਆਂ ਮਾਲਿਕ ਜਾਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਪਖਤੂਨ ਆਦਿ ਹੀ ਅਜੇ ਤਕ ਬੇਘਰ ਅਤੇ ਯੋਗ ਰਾਜਸੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਵੰਚਤ ਰਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਸਿਖ ਸੋਚਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬੁਧੀ-ਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਵਿਮਰਸ਼ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪਰਸਾਰਤ ਕਰਨਾ ਨ ਕੇਵਲ ਪੰਥਿਕ ਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚ ਭੀ ਹੈ ॥

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਬੀ. ਏ., ਐਲ ਐਲ. ਬੀ

ਐਡਵੋਕੇਟ, ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ, ਪੰਜਾਬ

ਮੁਕਤਸਰ ॥

14-6-72

(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ।)

(iii)

ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਅਸੰਬਲੀ ਦਿਆਂ ਚੋਣਾ ਵਿਚ “ਪੰਥਿਕ” ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਛਿੱਥੇ ਪੈ ਕੇ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀਵਣ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ “ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਲੈਣਾ ਹੈ” । “ਸੂਬਾ” ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ “ਸੂਬਾ” ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ ‘ਸਟੇਟ’ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਅਤੇ “ਪੂਰੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗੀ ਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਪਰ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤੂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ; ਜਿਹੜੇ ਸਿਖ ਦਬਕੇ ਹੋਏ ਯਾ ਦੜ ਵੱਟੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ, ਚੰਗੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਯਾ “ਪੂਰੀ ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੁ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਬੁਰਫਾਗਰਦੀ ਤੇ ਮਹਿਖੇਸੁਰ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲ ਜੱਥੇਦਾਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜੀਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ੍ਹਮਤ ਤੇ ਮੰਦ ਭਾਵਨਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਨ ਰੁੜ੍ਹਵਾ ਦੇਣ, ਜਿਵੇਂ ਜਰਨੈਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਵੀਆਂ ਸਿਖ ਰਜਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨ 1845 ਵਿਚ, ਸਤੁਲੁਜ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ ।

ਹੁਣ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੇ ਲੈ-ਪਾਲਿਕ ਫਰਜੰਦ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਹੈ ਕਿ, “ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਪੰਥ ਦੀ ਆਖਰੀ, ਮੰਗ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਅਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਜੇ ਅੰਤਮ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ “ਪੰਥ” ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ “ਸੰਤ ਬਾਬਾ” ਜੀ, ਆਪਣੀ ਭੈਰਵ-ਮੰਡਲੀ ਸਮੇਤ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉਤੇ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਖਾਲਫਾਨਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਨ ?

“ਅਕਾਲੀ ਦਲ”, “ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ”, ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰੂਬਰੂ “ਅਰਦਾਸੇ”, “ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਕ ਹਕੂਕ”, “ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੋਰਚੇ”, ਇਹਨਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਤੇ ਅਡੰਬਰਾਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਪਿੱਛੇ, ਬੇ-ਸਮਝੀ, ਮਨਮੁਖਤਾ, ਨਿਜੀ ਲਾਭ, ਧੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ,

ਭਰਮਾਰੂ ਧੌਖੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ, ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਨਿਗੁਣੇ ਸੁਆਰਥਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਤੇ ਖੜਯੰਤ੍ਰ, ਬਸ ਇਹੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਕੁਟਲਨੀਤੀ ਅਸਾਂ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਪਣਾ ਰਖੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਵਾਕ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਭੁਲਾ ਛਡਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਹਿਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘੋਲਣ ਨਾਲ ਬਿਖ ਸੁਧਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ :

“ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਚੀਐ ਬਿਖੁ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ।”

ਆਓ, (1) ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਮਿਥਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ? (2) ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਯਾ ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? (3) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਦ ਹੈ ? ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਢਲੇ ਸੁਆਲਾਂ ਉੱਤੇ ਪਕਸ਼ੀ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਥਵਾ ਉਡਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਜੁ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਪੰਥ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਾਬਤ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ, ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਸਿਖ, ਸ਼ਰੇਆਮ, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਉਚੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ;

“ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋਇ ।”

ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਜਾਤੰਤ੍ਰ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪਿਤ੍ਰੀ-ਭੂਮੀ ਦੇ ਖੰਡ, ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ, ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰੀਭੂਮੀ ਤੇ ਪੁੱਨਭੂਮੀ, ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਉਪ ਮਹਾਂ ਦੀਪ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਪੱਧਤੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਢੰਗ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਖ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਯਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਿਖ ਜਾਤੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਤਹ ਉੱਤੇ, ਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਵਾਸਤਵਕ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ‘ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ’, ‘ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ’, ‘ਪੰਚਾਇਤਵਾਦ’ ਆਦਿ ਭੰਬਲਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਵਿਯਕਤੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਲਾਵਾਰਸ ਤੇ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਵਿਯਕਤੀ ਅਜੇਹਾ ਖੜਯੰਤ੍ਰ ਰਚਦੀ ਹੈ, ਯਾ ਅਜੇਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਯਾ ਅਜੇਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਖੜਯੰਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਯਾ ਸ਼ਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਲਈ ਸ਼ਤਰੂਭਾਵ ਹੀ ਰਖਦੀ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਸਿਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ।

ਇਹੋ ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਖ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ, ਉਗੱਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਨ 1930 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰੇਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਵਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਜ ਤਕ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ, ਬੇ-ਸਮਝੀ ਕਾਰਨ, ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ, ਦ੍ਰੈਸ਼-ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਯਾ ਕਾਇਰਤਾ ਤੇ ਪੰਥ ਨਾਲ ਗੈਰਸਾਲੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਅਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸਿਖ, ਆਪਹੁਦਰੇ, ਲੀਡਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ, ਭੁਚਲਾਉਣ ਯਾ ਭ੍ਰੰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਸਹੀ ਸੁਆਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਕੇ, ਭੰਬਲਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ, ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਯਾ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀਆਂ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਹਿੱਕ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਠੀਕ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਰੂਪਾਕਾਰ ਅਜੇਹਾ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾਂ 'ਪੰਥ ਆਜ਼ਾਦ' ਭੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਤੇ ਇਕ ਕੌਮੀਅਤ, ਪ੍ਰਜਾਤੰਤ੍ਰ, ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪਖਤਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੀ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰਹਿਣ ।

ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਇਸੇ ਠੀਕ ਮਸਲੇ ਦਾ ਯੋਗ ਤੇ ਸੁਚੱਜਾ ਹੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਬਿਗਾਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲ ਸ਼ਤਰੂ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁੜ੍ਹਮਤ ਤੇ ਬੁਰਛਾਗਰਦੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਭਰਾ ਹੋਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਉਂ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਾਰਣ, ਸ਼ਾਇਦ, "ਸਿੰਘ-ਸਤੋਤ੍ਰ" ਨਾਮੀ ਕੰਠਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਥਨ ਹੈ :

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਅਕਲ ਕੇ ਪੱਕੇ ਬੈਰੀ,
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮੁੱਥ ਬੱਸ ਜਿਨ ਕੀਨੇ ਜਹਿਰੀ,
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧਿ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇ ਹੈਂ ।
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮੁੱਥ ਬੈਠ ਇਨਹੂੰ ਸਮਝਾਇ ਹੈਂ ।
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਮਹਿਖਸਮ ਖੋਰੂ ਪਾਵੈਂ,
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਮੁੱਥ ਨੱਥਿ ਇਨਿ ਤਖਤ ਬਹਾਵੈਂ ।” ਇਤਿਆਦਿ ।

ਇਸ ਕਥਿਤ “ਸਿੰਘ-ਸਤੋਤ੍ਰ” ਦੇ ਅਪ੍ਰਿਯ, ਤੇ ਓਪਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਠਠੌਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹ ਰਹੱਸਯ ਹੈ । ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉੱਨਤੀ, ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ਰਹੁਰੀਤ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਅਪਨਾਉਣ । ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥ-ਆਧੀਨ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਉਲੀਕਣਗੇ ਅਤੇ ‘ਪਾਲੀਟਿਸਕ’ ਚਲਾਉਣਗੇ ਤਦ ਉਹ ਪਤਨ ਵਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਖੁਆਰ ਹੋਣਗੇ ।

ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੋ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸਾਡੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਤੇ ਪਤਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ, ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਠੱਠੇ ਮਖੌਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੀ ਨਾਮ-ਪਰਾਇਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ, ਅਜ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਏਹੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ,
 ਸੋਈ ਧਾਰੋ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਸਿਖਿਆ ।
 ਦਸਮਗੁਰੂ ਕੀ ਰੀਤ ਸੰਭਾਰੋ,
 ਲੋਕ ਦੋਹਿਨ ਕੋ ਜੋ ਰਖਵਾਰੋ ।’

ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਕੀ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਕੀ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਅਤੇ ਕੀ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖ, ਕੀ ਗੁਰੂ-ਗੋਲਕ ਵਿਜਈ ਅਤੇ ਕੀ ਮਹਾ ਮਾਨਨੀਯ ‘ਸੰਤ ਬਾਬੇ’, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਦਸਮਗੁਰੂ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਏ ਬੀਤੇ ਯੁਗ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ, ਮੰਦਮਤਿ. ਅਗਿਆਨ-ਆਧਾਰਤ

ਰੁਚੀਆਂ, ਸ਼੍ਰਾਵ-ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਠ ਨੂੰ ਪੰਥਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ, ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਨੀਤੀ-ਹੀਣ', 'ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕੋਰਾ', 'ਪਾਲੀਟਿਸਕ ਦੀ ਸਮਝ ਨ ਰਖਣ ਵਾਲਾ', ਅਤੇ 'ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਮੂਰਖ' ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਰਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋ ਕਿ,

(1) ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ, ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਯੋਗ ਤੇ ਨਿਆਇ ਪੂਰਤ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਛੱਡ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨੂਠਾ ਹਥ ਵਿਚ, ਉਦਰ ਪੂਰਨਾਂ ਲਈ ਅਸਾਂ ਫੜਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਦੀ ਕੁਰਾਟੀਨ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਮੈਕਸੀਕਨ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਅ ਬਹੱਤ੍ਰ ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ, ਬਾਹਠ ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਰੁਧ, ਮਾਰਕਸੀ ਕੌਮਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਚੁੱਕ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਾਂ, ਰਾਮ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਉਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ।

(2) ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ, ਅਸਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਲੀਕੇ ਹੋਏ ਪੰਥਿਕ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਸੈਕੂਲਰ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਨੀ ਮਾਨੋ ਜੁਰਮ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ' ਦੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ, 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ' ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਤੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਬੰਦ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਸਿੱਟਣੇ ਪੈ ਜਾਣ ।

(3) ਅਸਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਏਕਤਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੂਆਂ ਤੋਂ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ, ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਪੰਥਿਕ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਪੰਥਿਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕਾਲੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਾ ਦੇਵੇ ।

(4) ਅਸਾਂ ਅਖੌਤੀ ਨੀਚ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਟੇਕ ਦੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਪਿਠ ਦੇ ਕੇ, 'ਹਰੀਜਨ-ਕਲਿਆਣ', 'ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਸਾਹਾਇਤਾ', ਆਦਿ ਕੁਟਲਨੀਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਜ ਇਕ 'ਹਰੀਜਨ' ਭੀ ਪੰਥ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਕਿਸਮਤ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ।

ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ "ਪਰਾਪਤੀਆਂ" ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ-ਆਤਮਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ

ਕਿ “ਮਹਾਨ ਆਗੂ”, “ਅਦੁਤੀ ਤਪਸਵੀ”, ‘ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਾ’ ‘ਸੰਤ-ਬਾਬਾ’ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਜੀ ‘ਸਫਲਤਾਵਾਂ’ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਹਵੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਅਜੇਹੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੀ ਭਰਤਰੀਹਰੀ ਨੇ ‘ਨੀਤੀ-ਸ਼ਤਕ’ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ,
 “ਨ ਮੂਰਖਜਨ ਸੰਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਭਵਨੇਸ਼ਵ ਪਿ ।”

(ਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਚੈ ਕਰਵਾਵੇ, ਤਦ ਭੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰੋ।)

ਪਰ ਭੋਲੇ ਤੇ ਲਾਈਲਗ ਸਿੱਖ ਅਜੇਹੇ ‘ਲੀਡਰਾਂ’ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ, ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ, ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੀ ਇਲਾਜ ਕਰੇ? ਡੂਢ ਸਾਲ ਹੋਇਆ, ਇਹਨਾਂ, ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਛਪਿਆ, ਕਿ,

‘ਭੇਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਭੀ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਵਲ ਹਿੱਕ ਕੇ ਲੈਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਉਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਐਧਰ ਓਧਰ ਬਚ ਕੇ ਭਜ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਧੱਨ ਹਨ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੇ ਮੌਤ ਵਲ ਮੂਰਖ ਟੋਲਾ, ਬੁਰਛੇ ਅਤੇ ਸ਼ਵਾਰਥੀ ਕਿਮਮ ਦੇ ਲੀਡਰ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ, ‘ਫਲਾਨਾ, ਫਲਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’, ‘ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ, ਮਗਰ ਮਗਰ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ !’

ਇਹ ਗਲ ਜਦੋਂ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਪੰਥਿਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਾ ਲਗਭਗ ਸਫਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਅੱਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਥੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਚੜ੍ਹੀ ਅਕਾਲੀ, ‘ਪੰਥ’ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ, ਚੁਣੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ।

ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ ਜਦੋਂ, ਪੇਂਡੂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, “ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ, ਸਿੱਖ ਰਹਿ ਗਏ ਕਛਹਿਰਿਆਂ ਜੋਗੇ,” ਤਾਂ ਸੁਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਥ ਕਿਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਅਤੇ ਕਿਸ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਗਿਣਨ ਜੋਗੇ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਵ-ਜਨਮੇ ਤੇਜ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨ ਕਰਕੇ

ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ, 'ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼' ਵਿਚ 'ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਥ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਅਤੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰਖ ਕੇ, ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਮਰਕਸੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ 'ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ', 'ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ' ਆਦਿ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵੱਗ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਲਾਕੇ ਹੁਣ ਪੰਥ ਦੇ ਸੰਮਿਲਤ ਵਿਅਕਤਤਵ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁ ਪੰਥ ਤੇ ਸਿੱਖੀ-ਸ੍ਵੈਮਾਨ ਇਕ ਭੁੱਲੀ ਵਿਸਰੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਪਛਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਸਿੱਖ 'ਆਗੂਆਂ' ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸੀ ਕਿ, ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਮੰਗ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਾਂਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਹੁਣ ਅਫਿਰਕੂ ਤੇ 'ਸੈਕੂਲਰ' ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਭੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਠੀਕ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਥੋਥੀ ਅਤੇ ਲਘੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਭੀ, ਚੌਥਾਈ ਸਦੀ ਬੀਤ ਜਾਣ ਉਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ-ਪਰਣਾਲੀ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ, ਕਈ ਉਚ ਨੀਚ ਸਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਭੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ, ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ।

ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਅਜੋਕੇ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਹਨ :

(1) ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮਤ ਕਿ ਉਹ 'ਅਫਿਰਕੂ' ਬੁਰਕਾ ਪਾ ਕੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਘਾਗ ਤੇ ਛਟੇ ਹੋਏ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਯਾ ਪਸਮਾ ਲੈਣਗੇ, ਉਕਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਨਿਪਟ ਲੋਹਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੂਚਿਕ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੰਭ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਕਾਬਪੋਸ਼ੀ ਸੱਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ-ਆਰੂਢ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕ ਵਧਾਏਗੀ, ਘਟਾਏਗੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਉਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਿਖਮ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਰੁਚੀਆ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ : ਇਕ ਉਹ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਤਮ-ਗੌਰਵ ਦਾ ਨਿਰੋਧ

ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਦੇਹ ਤੇ ਸੰਸਾਂ ਘਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗਾ ਵੇਖਰਾ ਮੁਲਕ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਭੀ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਤਾਲ ਮੇਲ ਭੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਮਾਰੇ ਮਕਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਫਰੁਖਸੀਅਰ, ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਂ, ਅਬਦੁੱਸਮੱਦ ਸੂਬੇ ਵਰਗੇ ਜਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਣੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨ ਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਤਿਆਗਣ ਉਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗਿਣਦਾ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੱਜਣ ਪੁਰਸ਼ ਅਜ ਭੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਅਸਾਡੇ ਪੱਕੇ ਸ਼ਤਰੂ ਅਤੇ ਅਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਯੋਗ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਕੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀ ਤੇ ਸਖਾ-ਸਹਾਇਕ, ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਵਰਗੇ, ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜੁ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ ਪਛਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਅਕਤਤਵ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਨੀਹਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਸਬਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਜਾਤੰਤਰ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਕਸ਼ਤਾ, ਦ੍ਰਿਦਰ-ਨਿਰੋਧ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ 'ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ' ਤੇ 'ਗਰੀਬੀ-ਹਟਾਓ' ਭੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਸਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਮਹੱਤਪੂਰਵ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਇਉਂ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣ ਨਾਲ ਹੀ, ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਾਮੀਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁੱਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ, 'ਉਹ ਦਿਨ ਡੁੱਬਾ ਜਦੋਂ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕੁੱਬਾ'।

(2) ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਯਾ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੰਜ਼ਲ, ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਬਾਬੇ ਨੂੰ “ਧਿਕਾਰ” ਦੇ ਕੇ ਯਾ ਕਿਸੇ ਧੜੇ ਯਾ ਜੁਡੌਲੀ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚੀ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਕਰਕੇ, ਮਿਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਮਿਥਣੀ ਚਾਹੀਏ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਧੁਰਵੇ ਅਤੇ ਰੂਪਾਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਜਾਤੀ ਯਾ ਕੌਮ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਤਾਰੀਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿ (ੳ) ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਰਦਨ ਫਰਦਨ ਵੋਟਰਾਂ, ਵਿਚ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਜਕਰਮ ਲਈ, ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਨਿਆਂ ਹੈ, (ਅ) ਰਾਜ ਬਣਤਰ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਵਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਲੋਕਤੇ, ਲੋੜਾਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ, (ੲ) ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਬਤੌਰ ਜਥੇਬੰਦ ਜਾਤੀ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹੀਣਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, (ਸ) ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ, ਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲੈਨ ਲਈ ਬਚਨ-ਬੱਧ ਸਨ ਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ (ਹ) ਜਮੁਨਾ ਤੇ ਘਗਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਹਗੇ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਪੰਜਾਬ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਚੀ ਖੁਚੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਤ੍ਰੀ-ਭੂਮੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਰੀਖੀ ਗੌਰਵ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ, ਸੰਪੰਨ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਵਾਰਸ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਰਵਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਹੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਯਾ ਰੋਲ ਘਚੋਲ ਮਚਾ ਕੇ, ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਪਰਵਾਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਿਥਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਐਵੇਂ, ਹੂੜ-ਮੱਤ ਦੁਆਰਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਹੀਂ।

(3) ਪੰਥ ਦਾ ਝੰਡਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਹਾ ਕਿ ‘ਪੰਜਾਬੀਅਤ’ ਆਦਿ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਜੂਠੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਸੱਤਾ-ਆਰੂਢ ਜਾਤੀ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਭੀ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਭ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਅਬਚਲ ਝੰਡਾ ਆਪ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ ਨ ਗੌਰਵ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ

ਨ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਆਸਥ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ। 1845-46 ਵਿਚ ਫਰੰਗੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਪਿਛੋਂ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ, ਯੂਨੀਅਨ ਜੈਕ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ, ਕਿਤਨੇ ਯੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੁਲਕ ਪ੍ਰਾਜਯ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬਰਮਾ, ਚੀਨ, ਅਫਰੀਕਾ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ, ਫਲੈਂਡਰਸ ਆਦਿ, ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਯਾ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਦੇ ਹੱਥ ਇਹਨਾਂ ਫਤਹਯਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਆਇਆ ਹੈ ? ਨੱਵੇ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀਆ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ? ਸੰਨ 1965 ਤੇ ਸੰਨ 1971 ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਦਰੇਗ ਅਤੇ ਅਦੁਤੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਡੋਹਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਡੋਹਲਿਆ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਗੌਰਵ ਭਾਲੀਏ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਮੂਰਖ ਮਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਫਤਹ ਉਸ ਝੰਡੇ ਦੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਯੁੱਧ-ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਝੰਡਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਲੜਨ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਯਕਤੀਗਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਜਿਤਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਖਾਲਸਈ ਪੰਥਿਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ-ਮਨੋਰਥਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਤਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਤਿਲੋਕੀ ਨੂੰ ਭੀ ਵਿਜੈ ਕਿਉਂ ਨ ਕਰ ਲੈਣ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ ਹੋਈ ਫਤਹ ਨਹੀਂ ਕਹਾਏਗੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। 'ਪੰਜਾਬੀਅਤ' ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਗੋਦਾਵਰੀ ਤਕ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਭੀ ਲੈ ਲਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਗੌਰਵ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਯਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਪਕੜ ਹੈ, ਨ ਸਾਂਝ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖ ਕਿਉਂ ਭੰਬਲਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪ ਭੀ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਔਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਵਿੱਦਵਾਨ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਲਨ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖ ਦਾ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਭਾਗ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : "ਬੜਾ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮਝ ਭੀ ਲੈਣਗੀਆਂ ਤੇ ਮੰਨ ਭੀ ਲੈਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਮਿਥਨ ਬਾਬਤ ਕਹੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕੇਗਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੇ 'ਸੰਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ' ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਾਓਗੇ ਕਿਵੇਂ ?"

ਇਸ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਯਾ ਜਾਤੀ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਪਤਾਨ, ਕਰਨੈਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਲੀਕਦੇ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਦਾ ਸਿਵਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਉਚ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੈਨਾ ਦਾ ਕੌਮ ਕੇਵਲ ਯੁੱਧ-ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਯੁੱਧ-ਯੋਜਨਾ ਭੀ ਕਪਤਾਨ, ਕਰਨੈਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁਣ, ਮਹਾਨ ਸੈਨਿਕ ਸੋਝੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਘਾਟਾ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੰਨ 1844-1845 ਦੇ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰੰਗੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਭੀ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਜਮੁਨਾ ਤੋਂ ਜਮਰੌਦ ਤਕ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਖੁਹਾ ਬੈਠੇ ਸੀ : “ਸ਼ਾਹਮੁਹੰਮਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਬਾਝੋਂ ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੇ।” ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 1947 ਵਿਚ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮੌਰਚੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਕਾਮ ਤੇ ਨਾਮੁਰਾਦ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਯਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੇ ‘ਸੰਤ ਬਾਬੇ’ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੁਹਦ ਸਿਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮਿਥਣ ਦਾ ਕੌਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ, ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਵਾਲੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਹਲ ਦੇ ਗੁਰ, ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣੂ, ਆਧੁਨਿਕ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਲਈ ਹੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ, ਅਤੇ ਯਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਸ਼ ਵਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਕਿ, ਗੁਰੂ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ੇ। ‘ਲੋੜੇ ਦਾਖ ਬਿਜੌਰੀਆਂ ਕਿਕਰ ਬੀਜੇ ਜੱਟ’ ਵਾਲੀ ਅੰਧਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਤਿੱਨਕਾਲ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਏ।

ਸੰਨ 1963 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਕਾਰਣ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰਾਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਦ ਭਾਈ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਛ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਦਿਲੀ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ, ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ, ਸਿੱਧੀ ਬੁਰਫਾਗਰਦੀ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਘੜ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੱਕ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਦੇਣਾ ਪਰਵਾਣ ਕਰ ਲਿਆ, ਤਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਭਾਈ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਉਂ ਜਦੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ

ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮੀਂਗਣਾ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ, ਜੁਲਾਈ ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ, ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਬੈਠਿਕ ਵਿਚ, ‘ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ’, ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪੰਥ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਉਲੀਕਿਆ ਅਤੇ ਦਸਬੰਰ ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ, ਆਲ ਇੰਡਿਆ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪਰਵਾਣ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਉਤੇ, ਅਗਵਾਈ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਰਧਾਨਗੀ ਗਿਆਨੀ ਭੂਪਿੰਦੂ ਸਿੰਘ, “ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ” ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਗੁਪਤ ਤੇ ਮਾਰੂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 1967 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ, ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ, ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਉਤਰੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਦਲੀਏ 24 ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਗਏ, ਪਰ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਟਾਂ, ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਹਾਰ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1969 ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਫੇਰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਤਦ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ-ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦਾ ਏਕਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਪੰਜਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਇਹ ਕਤਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜੇ ਭਾਈ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਾਰਯਾਰੀ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਕਿ, (1) ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 45 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਖੰਡ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਵਾਲੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਹੈ। (2) ਪੰਥ ਦਾ ਸਹੀ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਪਟ ਦੇ ਮੰਨ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਏਕੀਕਰਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਾ, ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਰਾਜਕੀਯ “ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ”, ਨਵੰਬਰ, 1968 ਦੇ ਸਫਾ 81-84 ਉਤੇ “ਪੰਥਿਕ ਏਕਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਾਮਾ” ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ।

ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ ਉਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਖਾਇਆ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ।

ਇਸ ਪੰਥਿਕ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਲਾਧਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ : (1) ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, (2) ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦਰਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਸਹੀ ਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੇ ਅਟੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (3) ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਅਥਵਾ ਸੰਕਟ ਕਾਲੀਨ ਕੰਮ-ਚਲਾਉ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਬੋਰਡ ਆਦਿਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਨਵੇਂ ਚੁਣਾਓ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ।

ਇਹ ਏਕੀਕਰਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਹੀ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀਆਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ-ਕੱਢਵੇਂ ਨੇਤਾ ਭੀ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰ, ਨਿਜੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੂੜਾ-ਮਣੀ, ਦੂਖ-ਨਿਵਾਰਣ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵੇਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਪੰਥਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਮਨੋ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭੀ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ "ਹੋਮਲੈਂਡ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਚਿੜ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੋਮਲੈਂਡ ਤੋਂ ਭੀ ਅਗੇਰੀ ਮਿਥੇ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ', ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨ ਲਿਆਓ । ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਹੋਮਲੈਂਡ ਤੋਂ ਭੀ ਅਗਾਂਹ" ਰੂਪੀ ਅੰਧਕੂਪ ਵਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਾਰਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਨ 1966 ਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਥਿਕ ਏਕੇ ਦੇ ਐਲਾਨ-ਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਧੇਰੇ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਕਾਬਲੇ-ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

(ਸੰਤ) ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਇਉਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ ਉਤੇ ਦਸਖਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚਾਰ-

ਯਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤਦ ਰਾਤੋ ਰਾਤ, ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਅਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਜਥੇਦਾਰ), ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਹੀ ਤੇ ਪਰਵਾਣ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ' ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ ।

ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ), ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਡੇਰੇ ਜਮਾ ਕੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਹੋਈ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣ ਕੇ, ਹਰ ਰੋਜ਼, ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ, ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਇਹ "ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ", ਅਰੜਾ ਅਰੜਾ ਕੇ, ਦੇਣ ਲਗ ਪਿਆ :

“ਅਸਾਂ ਹਓਮ ਲਿੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ।”

ਜਿਸ ਨੂੰ “ਹੋਮਲੈਂਡ” ਦਾ ਸੁਧ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਬਿਆਨ ਉਤੇ ਬਿਆਨ ਦਈ ਜਾਵੇ, “ਅਸਾਂ ਹਓਮ ਲਿੰਡ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਮੁਲਖ ਹੀ ਅਸਾਡਾ ਹਓਮਲਿੰਡ ਹੈ ।” ਅਤੇ ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਹ ਸਜਣ ਜਿਹੜੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਸਨ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੰਤ-ਦਲੀਏ, ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ, ‘ਸੰਤ-ਬਾਬੇ’ ਦੀਆਂ ਚੰਘਿਆੜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੰਘਿਆੜਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਦ ਪੰਥਿਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ ਦੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਝੋਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਾਇਮ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਹੈ, ਤਦ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਉਜਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਡਰਾਵੇ ਦਿਤੇ ਜਾਨ, ਇਹ “ਮੂਰਖ” ਹੈ, “ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅਜੰਟ ਹੈ”, ਆਦਿ । ਜੋ ਕੋਈ ਜਗਤ-ਬਿਖਿਆਤ ਮੂਰਖ ਕਿਸੇ ਭਲੇਮਾਣਸ ਨੂੰ “ਮੂਰਖ” ਆਖੇ ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤੁਤੀਵਾਦਨ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰੇ, ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਮੁਕਰੇ, ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖੀਏ ?

ਇਹੋ ਗਤੀ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦਲ ਹੁਣ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰੂਪੀ ਕਲਪ-ਬਿਰਖ ਉਤ ਛਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਜੁੰਡਲੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਕਰਕੇ, ਗੈਰ ਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗ ਅਤੇ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਦੁਆਰਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਛਾ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪਦ ਪਦਵੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਸੱਕੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ, ਫਿਰੰਗੀਆ ਦੀ ਸਹਿ ਨਾਲ, ਅਮਾਨੁੱਲਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ, ਕਾਬਲ ਦਾ ਤਖਤ ਮੱਲ ਬੈਠਾ ਸੀ ।

ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ, ਫਤਹ ਸਿੰਘ(ਸੰਤ) ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮੇਟੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਕਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਐਡ ਹਾਕ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ, “ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ” ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਕੇ, ‘ਇਹ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਪੰਥਿਕ ਹਿਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।’

“ਰਕੀਬੋਂ ਨੇ ਰਪਟ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਥਾਨੇ ਮੇਂ,
ਕਿ ਅਕਬਰ ਨਾਮ ਲੇਤਾ ਹੈ ਖੁਦਾ ਕਾ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ।”

ਸ਼ੇਰੇਵਾਲੀਆ ਤਾਂ, ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਦੀ ਤੋਂ ਮੰਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ, ‘ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ’ ਨੂੰ “ਨਿਘਾ ਮਿਲਵਰਤਣ”, ‘ਕੌਮੀਦਰਦ’ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਣਾ ਲੋਚਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਟੌਹੜਾਜੀ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਭਰੋਸਿਆਂ ਤੋਂ, ਇਉਂ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਗਏ? ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਨੀਚ ਕਰਮ ਦੀ ਕਦਾਚਿਤ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਮਾਓ ਦੀ ‘ਲਾਲ ਕਿਤਾਬ’ ਵਿਚ ਭੀ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਕਤ ਨਹੀਂ। ‘ਚੋਰਾਂ ਯਾਰਾਂ’ ਦੇ ਗਰੋਹ’ ਭੀ ਅਜੇਹੇ ਆਪਸੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਰੜਾ ਦੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚਾਰਯਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ, ਧੋਖਾ, ਦਗਾ, ਫਰੇਬ, ਅਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ, ਲਿਖਤ-ਬੱਧ ਸਮਝੌਤੇ ਤੇ ਐਲਾਨ ਨਾਮੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਤੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ, ਜੋ ਭੀ ਲੋੜ ਪਵੇ, ਵਰਤ ਲਵੋ ਅਤੇ ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ, ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਨਿਜ-ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਓ।

ਇਹ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ, ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਹਾਰਥੀਆਂ ਨੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫਤਰ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਉਹ ਸਭ ਪੰਥ ਦਰਦੀ, ਐਡਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਪੰਥਿਕ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ :

“ਸਬ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਉਸ ਬੁਤੇ ਕਾਫਰ-ਅਦਾ ਕੇ ਸਾਥ’,
ਰਹਿ ਜਾਏਂਗੇ ਰਸੂਲ ਹੀ ਬਸ ਅਬ ਖੁਦਾ ਕੇ ਸਾਥ।”

ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਐਡ ਹਾਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਢਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਦ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚਾਣਕਯ, ਭਾਈ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ (ਛੋਟਾ ਸੰਤ) ਇਹ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

“ਭਾਈ, ਥੋਨੂੰ ਅੱਡਹਾਕ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨ ਕੱਢੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਡ ਹੋਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ।”

‘ਕਹਾਂ ਬੁਝਾਰਤ ਬੂਝੇ ਡੋਰਾ, ਨਿਸ ਕਹੀਏ ਤੋ ਸਮਝੇ ਭੋਰਾ।’

ਇਹੋ ‘ਸੰਤ’ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਨ 1970 ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁੱਕੇ ਕੇ, ਸੁਰਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਕੋਲ ਸੌਂਹ ਖਾ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਵਜਾਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਨ ਪਾਉਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤਦ ਸਾਫ ਮੁਕਰ ਗਏ : “ਨਰਕ ਘੋਰ ਬਹੁ ਦੁਖ ਘਣੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਕਾ ਥਾਨੁ, ਤਿਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਰੇ ਨਾਨਕਾ ਹੋਇ ਹੋਇ ਮੁਏ ਹਰਾਮੁ।”

“ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦਾ ਮਤਾ ਸੰਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਟਾਲਾ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਉਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਉਦੋਂ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ ਵਾਲਿਆ ਨਾਲ ਪਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗਵਰਨਰ ਬਣ ਕੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸਿਓਂ ਇਸ ਮੰਗ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਉਹ ਲੋੜਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਦਿਤੀ। ਸੰਤ ਦਲੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਪੱਕੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਿਖੀ’ ‘ਪੰਥ’ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ, ਦੋਵੇਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਬਟਾਲੇ “ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸੂਬਾ” ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੋਚਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀ ਹਾਣ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਆਉਣ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੱਝਵੀਂ ਪਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਪੰਥ ਵਲ ਕੋਈ ਜੁਮੇਵਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੀ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਸਪਿੱਤੀ ਲਾਹੌਲ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਕਿਤੇ ਚੰਗੇਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਲਈ, ਕਿਤੇ ਵਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾਂ ਭੀ ਕਠਣ ਨਹੀਂ। ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਿਤ੍ਰੀਭੂਮੀ ਵਿਚ, ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਧਾਰ ਸਿਖੀ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਉਤਨਾਂ ਚਿਰ ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਜਿਤਨੀ ਤਿੱਖੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਖਤਰੇ ਤੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੇਗੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੂਬੇ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੇ ਜਾਣਗੇ, ਕੇਂਦਰ ਨਿਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘਟਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੌਰਵ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੋਝੀਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਉਂ ਸੋਚ ਯਾ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਦੂਜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ, “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਪਰਵਾਣ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੀਜਾ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿਖਾਂ ਦਾ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਹ ਪਰਦੇਸ਼, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿਖ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਆਪਹੁਦਰੇ ਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਤਦ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿਖਾਂ ਉਤੇ ਸਖਤੀ ਤੱਦੀ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਰ ਤੀਖਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਚੀ ਦੇ ਘਟਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਪਿਛੋਂ, ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਭੀਹਾਵਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ, ਹਾਥੀਆਂ, ਮੱਛਰਾਂ ਆਦਿ ਬਿਸੀਅਰ ਜੀਵਾਂ ਕੀਟਾਣੂਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਧਨ ਤੇ ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਊ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਬੀਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗ੍ਰੂਸੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਨਰਕੋਂ ਸੁਰਗ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਧਾਮ ਵਿਚੋਂ, ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਹ ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੰਨ ੧੯੬੦ ਵਿਚ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ :

“ਯਹ ਤਰਾਈ ਕਾ ਦੇਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਵਰਸ਼ੋਂ ਸੇ ਮਹਾਨ ਸੁੰਦਰ ਵਣ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇ, ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਰਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਬ ਇਸ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਭਾਲੂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਹੈਂ, ਜਿਨਹੇਂ ਨਿਕਾਲਣਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੋ ਗਇਆ ਹੈ।”

ਇਹ “ਭਾਲੂ” ਜਥੇਦਾਰ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਦੇ ਭਾਈਬੰਦ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਹਨ।

ਪਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਕਾਂਗ੍ਰੂਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਗਰੀਬ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗੀ ਦੇ ਕੇ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਤਤਪਰ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਆਮ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤੀਆਂ ਵਿਰੁਧ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ‘ਸੂਬਿਆਂ’ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਧਦਾ

ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਰੁਚੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਏਗੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੌਮੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ, ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਅਜੇਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ, ਅਥਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ, ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਸਿਆਸੀ ਰਾਜਬਣਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਵਿਧਾਨ-ਬੱਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਹਕੂਕ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮੁਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ।

ਇਹੋ, ਇਕ ਰਾਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ, ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ, (੧) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, (੨) ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ (੩) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜੇਹੇ ਪੀਡੇ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸੰਬੰਧ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦੇ ਹੋਣ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ “ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ” ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੈਰੋ-ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ “ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ” ਅਤੇ “ਹਓਮ ਲਿੰਡ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਹੈ”, ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਥਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਦ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ,

(੧) ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰੂਧਾਮਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦਾ ਢਾਚਾਂ ਬਦਲ ਕੇ, ਬੁਰਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ, ਸੁਯੋਗ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਬਾਨ੍ਹਣੂ ਬੰਨ੍ਹਣ।

(੨) ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ-ਗੋਲਕ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(੩) ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤ੍ਰਤਵ, ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਣ, ਆਧੁਨਿਕ ਸੂਝ ਬੂਝ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਰਾਜਸੀ ਖੇਹਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ “ਜਥੇਦਾਰਾਂ”, ਸੰਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ” ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਲਾਹ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ।*

*‘ਸੰਤ ਬਾਬੇ’ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸੰਨ ੧੯੭੨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੋਂ

(੪) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਡੇਰਾ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ।

(੫) ਕੇਂਦਰ ਅਥਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ, ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੂਥ ਹੋਵੇ ।

(੬) ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਸ ਪੱਧਰਿਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ, ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ, ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਤ ਰਹਿਣ ।

ਇਹ ਮਹਾਨ ਪਰਗਤੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆ ਵਿਚ, ਅਜ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । “ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੋਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਭੈ ਕੱਟਣਹਾਰਾ ।” ਅਤੇ ਇਹ ਪਰਗਤੀ ਅਜ ਯਾ ਕੱਲ ਅਵੱਸ਼ ਆਏਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕਲਪ-ਬਿਰਖ ਰੂਪੀ ਸੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਦੇਸ਼, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਉਜੱਡ, ਦੋਖੀ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ :

“ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦੀਨੇ ਘਰਬਾਰ,

ਜੋ ਜੋ ਨਿੰਦ ਕਰੇ ਇਨ ਗ੍ਰਹਿਨ ਕੀ, ਤਿੰਨ ਆਗੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਕਰਤਾਰ ।”

ਮਤ ਕੋਈ ਸਮਝੇ ਕਿ ਸੈਕੂਲਰ ਰਾਜਸੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੰਖਿਆ ਜਾਤੀ ਦਾ ਗਲਬਾ ਹੁਣ ਸਦਾ ਲਈ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ, ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕੌਸ਼ਲ ਖੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਪੰਥ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਖਮਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਤਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ । ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਮਹਾਂ ਫਰੈਡਰਿਕ (Frederick, the Great) ਨੇ ਮਹਾਮਾਤ੍ਰ ਮਾਰਕੂਈ ਅਰਿਯਨ (Marquis d'Argens) ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, “ਕੋਈ ਇਕ ਦਲੀਲ, ਜਿਹੜੀ ਅਕੱਟ ਤੇ ਕਤਈ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਰਬ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਦਸੋ ।” ਉਤ੍ਰ ਸੀ, “ਮਹਾਰਾਜ ਅਧਿਰਾਜ, ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ ।”

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਹੋਂਦ ਅਕੱਟ ਤੇ ਕਤਈ ਦਲੀਲ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਲੋਅ, ਕਿਸੇ ਅਸੁਰੀ ਬਲ, ਧਕੇ, ਤੇ ਕੁਟਲ ਖੜਯੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਝਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ।

ਮਤ ਕੋਈ ਘਬਰਾਵੇ, ਕਿ ਹੁਣ ਸੰਤ ਜੁੰਡਲੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਉਤੇ ਪਕਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਥਿਕ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਗਰਦਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ

ਉਤੇ ਅਸਿੱਖੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਫੋਲਾਦੀ ਪੰਜਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚੋਂ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਪੰਥ ਤੇ ਸਿਖੀ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ, ਕਢ ਕੇ ਨੁਕਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਿਖੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਅਜੇਹਾ ਸੋਚਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਨ 1606 ਤੋਂ ਸੰਨ 1717 ਤੱਕ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕੇਂਦ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 70-72 ਸਾਲ ਸੰਤ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਪਿਤਾਮਿਆਂ, ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ, ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਏਥੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ‘ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ’ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਥ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ‘ਸੋਸਾਖੀ’ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾ : “ਹਮ ਭੀ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਵਨੇ ਕੀ ਭਾਵਨੀ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ।” ਇਥੇ ਧੀਰਮੱਲੀਆ ਗੁਰੂ, ਹਰਜੀ, ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਆਪਣੇ ਮਸੰਦ ਭੇਜ ਕੇ, ਭੰਬਲਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਿਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰਭੇਟ ਉਗਰਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਢਾਡੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ : “ਹੂੰ, ਹਾਂ, ਕਿ ਹਰਜੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਰਸਣ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਦੇ ਜਾਂ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚਦਾ।”

ਕਿਥੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਜੀ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਮਸੰਦ, “ਹੂੰ, ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਜੀ, ਹਾਂ,” “ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ,” “ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਧਿਕਾਰ ਸੰਤਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੇ ਹਾਂ”?

ਇਹ ਬਿਖਮਤਾ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਕੀ ਖੁਆਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਠੀਕ ਰੂਪਰੇਖਾ ਬਾਬਤ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੇ, ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਕਰੇ, ਕਿ ਸਿਖ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲੋਚਦੇ, ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁਦਈ ਹਨ, ਸਿਖ ਭਾਰਤੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਨਹੀਂ, ਸਬਲ ਬਨਾਉਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਨ ਤਾਂ ਮਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਵਿਅਕਤਤਵ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪਦ ਪਦਵੀ ਤਿਆਗਣਾ।

ਏਹੋ ਰਹਸਯ ਤੇ ਨੁਕਤਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਪੋਸ਼ੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ’, ‘ਪੰਜਾਬੀਅਤ’, ‘ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ’ ਰੂਪੀ ਪੂੰਏਂ ਦੇ ਬਦਲ ਛੁਪਾਉਣ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਹਿਰਦਾ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਆਸੀ ਜੁਆਰੀਏ ਤੇ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ।

“ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਸਾਰ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਜੀਓ।”

ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ

(੧) ਸੰਨ ੧੯੬੬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਤਕ ਦਾ ਰਕਬਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਅੰਬਾਲਾ ਸਦਰ, ਕਾਲਕਾ ਤਕ ਦਾ ਰਕਬਾ, ਸਾਲਮ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਸਾਲਮ ਉਨਾ ਲਿ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਦਾ 'ਦੇਸ਼' ਨਾਮੀ ਰਕਬਾ, ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਤਹਸੀਲ ਸਿਰਸਾ, ਸਬਤਹਸੀਲ ਟੋਹਾਨਾ ਤੇ ਗੁਹਲਾ ਅਤੇ ਰੱਤੀਆ ਬਲਾਕ, ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਫਾਦ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਗੰਗਾਨਗਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਸ਼ਾਮਲ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

(੨) ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਜਯ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਤਸਲੀਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ, ਮਾਲਨਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾ ਜਾਵੇ।

(੩) ਇਸ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਕਬਾ, ਗੈਰਮੁਲਕੀ ਅਤੇ ਕਰੰਸੀ ਅਥਵਾ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਜੁ ਇਸ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ "ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਰਾਜਯ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਤੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਧਰਮ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।"

B-1503

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਐਮ. ਏ.

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਮੁਦ੍ਰਿਕ : ਗੋਡਵਿਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।